

ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ISSN 0366 – 5526

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1992
ΤΟΜΟΣ 54 ΤΕΥΧΟΣ 4-6

ΧΗΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Επίσημο όργανο της Ένωσης Ελλήνων Χημικών Ν.Π.Δ.Δ., Κάνιγγος 27, 106 82 Αθήνα

ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

GENERAL EDITION APRIL – JUNE 1992

chimika chronika

VOLUME 54 NUMBER 4-6

CCGEAC 54 (2) – 32 1992

Τα εγκαίνια των κτιρίων του τμήματος Χημείας στην Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου

Την 18η Μαΐου 1992 έγιναν τα εγκαίνια των κτιριακών εγκαταστάσεων του Τμήματος Χημείας στην Πανεπιστημιούπολη Ζωγράφου.

Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στο Αμφιθέατρο Α15 με τη συμμετοχή επίσημων καθηγητών και πολλών φοιτητών. Η εκδήλωση άρχισε με τον καθιερωμένο Αγιασμό και ακολούθησε η ομιλία του Υφυπουργού Παιδείας κ. Βασιλείου Μπεκίρη. Στην εκδήλωση παρευρέθηκε ο Πρύτανης του ΕΜΠ, Καθηγητής κ. Μαρκάτος, ο οποίος απήγγειλε σχετικό χαιρετισμό. Ακολούθως ομιλήσαν ο πρόεδρος του Τμήματος Φαρμακευτικής καθηγητής κ. Χούλης και ο Πρόεδρος του Τμήματος Χημείας καθηγητής κ. Νίκος Χατζηχρηστίδης.

(Από τον αιδεσιμότατο και καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών).

Ομιλία
του Καθηγητή **Νίκου Χατζηχρηστίδη**,
Προέδρου Τμήματος Χημείας,
στα εγκαίνια των Νέων Κτιρίων
του Τμήματος Χημείας
του Παν/μίου Αθηνών

18 Μαΐου 1992

Αιδεσιμολογιότητα,
Κύριε Υπουργέ,
Κύριοι Πρυτάνεις του Παν/μίου Αθηνών και Πολυτεχνείου
Κύριε Αντιπρύτανη
Κύριοι Κοσμήτορες
Κύριοι Πρόεδροι
Κύριε Πρόεδρε της Ένωσης Ελλήνων Χημικών
Αγαπητοί συνάδελφοι
Αγαπητοί φοιτητές
Κυρίες και Κύριοι

Ο Jean - Marie Lehn, βραβείο Nobel Χημείας του 1987, στην τελετή που έγινε πριν λίγες μέρες για να του απονεμηθεί ο τίτλος του διδάκτορα honoris causa του Τμήματός μας, άρχισε την ομιλία στα Ελληνικά ως εξής:
"Ευχαριστώ πολύ το Πανεπιστήμιο Αθηνών για τη μεγάλη τιμή που μου κάνει να με αναγορεύσει επίτιμο διδάκτορα Χημείας, της επιστήμης που θεμελιώθηκε σ' αυτόν εδώ τον τόπο από τον Λεύκιππο και τον Δημόκριτο".
Στην ίδια τελετή ο Καθηγητής κ. Κατάκης τελείωσε την παρουσίαση του έργου του J.M.L. με τα εξής λόγια: "Η ανοδική διαλεκτική πορεία

από τα άτομα στα μόρια, στα υπερμόρια και πέρα απ' αυτά ξεκίνησε πριν από δύομιση περίπου χιλιάδες χρόνια απ' τον Λεύκιππο και τον Δημόκριτο, στη Βόρεια Ελλάδα, δηλ. την Μακεδονία. Συνεχίστηκε στην Ευρώπη. Η τιμή που γίνεται στον J.M.L. σήμερα, ας θεωρηθεί αφιέρωμα στην κοινή αυτή κληρονομιά". Η ιστορία λοιπόν της Χημείας στην Ελλάδα αρχίζει πριν από πολλά χρόνια.

Η σύγχρονη Χημεία τώρα άρχισε να διδάσκεται, με την ίδρυση του Παν/μίου το 1837, στα πλαίσια των μαθημάτων του Φυσικομαθηματικού Τμήματος της Φιλοσοφικής Σχολής. Ο πρώτος Καθηγητής της Χημείας και της Φαρμακευτικής ήταν ο Γερμανός Ιατρός και Χημικός Ξαβιέρος Λάντερερ (1809-1885) που συνέγραψε και τα πρώτα συγγράμματα Χημείας.

Το 1843 διορίζεται ως Καθηγητής Πειραματικής Χημείας ο Αλέξανδρος Βενιζέλος (1812-1862) ο οποίος σπούδασε Ιατρική και στο Πολυτεχνείο Αθηνών ως Καθηγητής Φυσικής και θεωρείται ο θεμελιωτής της Νεοελληνικής Χημικής Επιστήμης. Κατά τα σαράντα χρόνια υπηρεσίας του κατόρθωσε να ανεβάσει σε διεθνώς αναγνωρισμένο επίπεδο τη διδασκαλία και έρευνα της Χημείας στο Παν/μιο Αθηνών. Επί Πρυτανείας Χρηστομάνου (1896) το Φυσικό Τμήμα αποσπάται από τη Φιλοσοφική Σχολή που αποκτά δική του υπόσταση ως Σχολή το 1904.

Το 1862 διορίζεται αρχικά ως Υφηγητής, το 1866 ως έκτακτος και το 1868 ως τακτικός Καθηγητής της έδρας της Γενικής Χημείας ο Αναστάσιος Χρηστομάνος (1841-1906). Ο Χρηστομάνος εδίδαξε και στο Πολυτεχνείο Αθηνών ως Καθηγητής Φυσικής και θεωρείται ο θεμελιωτής της Νεοελληνικής Χημικής Επιστήμης. Κατά τα σαράντα χρόνια υπηρεσίας του κατόρθωσε να ανεβάσει σε διεθνώς αναγνωρισμένο επίπεδο τη διδασκαλία και έρευνα της Χημείας στο Παν/μιο Αθηνών. Επί Πρυτανείας Χρηστομάνου (1896) το Φυσικό Τμήμα αποσπάται από τη Φιλοσοφική Σχολή που αποκτά δική του υπόσταση ως Σχολή το 1904.

Στα πλαίσια της ανεξάρτητης πλέον Φυσικής Σχολής, η λειτουργία του Τμήματος Χημείας ουσιαστικά αρχίζει το 1919, οπότε δέχεται και τους πρώτους φοιτητές που επρόκειτο να αποκτήσουν το πτυχίο Χημικού.

Το 1908 η έδρα της Γενικής Χημείας χωρίζεται στις έδρες της Ανόργανης και της Οργανικής Χημείας. Την έδρα της Ανόργανης Χημείας καταλαμβάνει το 1908 ο Καθηγητής και μετέπειτα Ακαδημαϊκός Κωνσταντίνος Ζέγγελης (1870-1957) και της Οργανικής Χημείας το 1912 ο Καθηγητής Γεώργιος Ματθαίουπουλος. Οι Ζέγγελης και Ματθαίουπουλος προσέφεραν πολλά στη Φυσική Σχολή, στο Παν/μιο και την Ελληνική Πολιτεία καταλαμβάνοντας πολλές δημόσιες θέσεις. Συνέγραψαν συγγράμματα Χημείας εξαιρετικά για την εποχή τους και διακρίθηκαν σε διεθνές επίπεδο στην ειδικότητά τους.

Το 1939, τον Ζέγγελη διαδέχεται στην έδρα της Ανόργανης Χημείας ο Τρύφων Καραντάσης (1886-1966), Καθηγητής μέχρι τότε στην αντίστοιχη έδρα του Παν/μίου Θεσσαλονίκης. Το 1959 διαδέχεται το Τρ. Καραντάση ο Καθηγητής Ελευθέριος Στάθης μέχρι το 1968. Την έδρα της Ανόργανης Χημείας καταλαμβάνει το 1971 ως έκτακτος και από το 1973 ως τακτικός, ο Καθηγητής και Διευθυντής σήμερα του Εργαστηρίου Ανόργανης Χημείας κ. Δημήτριος Κατάκης.

Το 1939, το Γ. Ματθαίουπουλο διαδέχεται στην έδρα Οργανικής Χημείας ο Καθηγητής και μετέπειτα ακαδημαϊκός Λεωνίδα Ζέρβας (1902-1980). Ο Λ. Ζέρβας υπήρξε Διευθυντής (1929-1934) του Τμήματος Οργανικής Χημείας του Kaiser Wilhelm Institut της Δρέσδης και τακτικός Καθηγητής της Οργανικής Χημείας και Βιοχημείας (1937-1939) του Παν/μίου Θεσσαλονίκης. Ο Λ. Ζέρβας διέπρεψε διεθνώς στη Χημεία των πεπτιδικών ενώσεων και ανέδειξε διεθνώς στον τομέα αυτό το Εργαστήριο Οργανικής Χημείας.

Το 1970 τον Λ. Ζέρβα διαδέχεται ο Γεώργιος Βάρβογλης, (1907-1980), μέχρι τότε Καθηγητής της Οργανικής Χημείας στο Παν/μιο Θεσσαλονίκης μέχρι το 1973. Το 1974 διαδέχεται τον Γ. Βάρβογλη και για διάστημα λίγων μηνών ο Καθηγητής Γεράσιμος Καραμπάτσος, Καθηγητής του Πολιτειακού Παν/μίου του Michigan των ΗΠΑ. Το 1977 εκλέγεται ως Καθηγήτρια της Οργανικής Χημείας η Ιφιγένεια Βουρβίδου-Φωτάκη (1921-1983).

Την Ι. Βουρβίδου-Φωτάκη διαδέχθηκε στη διεύθυνση του Εργαστηρίου μέχρι το 1984 η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κ. Ειρήνη Παπαδημητρίου-Δηλάρη. Την κ. Δηλάρη διαδέχθηκε στη διεύθυνση μέχρι το 1991 ο Αναπληρωτής Καθηγητής κ. Μιχαήλ-Γεράσιμος Λοβέρδος-Στελακάτος. Σήμερα το Εργαστήριο Οργανικής Χημείας διευθύνεται από τον Επίκουρο Καθηγητή κ. Αθανάσιο Γιωτάκη.

Εκτός από τις έδρες της Ανόργανης και της Οργανικής Χημείας ιδρύονται ακόμη και τρεις έκτακτες αυτοτελείς έδρες, η έδρα της Ιστορίας των Φυσικών Επιστημών, η έδρα της Χημείας Εδωδιμων και η έδρα της Φυσικής Χημείας.

Την έδρα της Ιστορίας των Φυσικών Επιστημών καταλαμβάνει το 1924 ο Καθηγητής Μιχαήλ Στεφανίδης (1868-1937), ο οποίος υπήρξε και ακαδημαϊκός και άφησε σημαντικό και ενδιαφέρον συγγραφικό έργο. Η έδρα της Ιστορίας των Φυσικών Επιστημών καταργήθηκε το 1939.

Την έδρα της Χημείας Εδωδιμων ή Τροφιμολογίας καταλαμβάνει το 1924 ως έκτακτος και από το 1935 ως τακτικός Καθηγητής, ο Σπυρίδων Γαλανός (1886-1960). Ο Σπ. Γαλανός ιδρύει το 1935 το Εργαστήριο της Χημείας Τροφίμων. Εδίδαξε μέχρι το 1960 και άφησε σημαντικό έργο όχι μόνο μέσα στο Παν/μιο αλλά και στα κρατικά Εργαστήρια για το χημικό και υγειονομικό έλεγχο των Τροφίμων. Τον Σπ. Γαλανό διαδέχεται το 1968 ως έκτακτος και από το 1970 ως τακτικός, ο Καθηγητής και Διευθυντής του Εργαστηρίου Χημείας Τροφίμων κ. Δημήτριος Γαλανός.

Η έδρα της Φυσικής Χημείας ιδρύεται το 1922 αλλά καταλαμβάνεται μόλις το 1932 από τον Γεώργιο Καραγκούνη που διευθύνει το Εργαστήριο μέχρι το 1949. Τον κ. Καραγκούνη διαδέχεται το 1955 ως εντεταλμένος Υφηγητής και από το 1961 ως τακτικός Καθηγητής ο κ. Θεόδωρος Γιαννακόπουλος, μετέπειτα Πρόεδρος του Δημόκριτου. Ο Καθηγητής κ. Αθανάσιος Φαβρικόπουλος διαδέχεται το 1984 τον κ. Γιαννακόπουλο. Από το 1991 το Εργαστήριο Φυσικής Χημείας διευθύνεται από τον Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Αριστείδη Μαυρίδη.

Το 1935 ιδρύονται οι αυτοτελείς έδρες Οργανικής και Ανόργανης Βιομηχανικής Χημείας. Το 1949 ο Ιωάννης Ζαγανιάρης (1900-1975) εκλέγεται έκτακτος εντεταλμένος Καθηγητής της Οργανικής Βιομηχανικής Χημείας και από το 1959 τακτικός Καθηγητής της Βιομηχανικής Χημείας. Τον Ι. Ζαγανιάρη διαδέχεται το 1968 ως έκτακτος και από το 1970 ως τακτικός ο Καθηγητής και Διευθυντής σήμερα του Εργαστηρίου Βιομηχανικής Χημείας κ. Αινείας Βασιλειάδης.

Το 1966 ιδρύεται η έδρα της Αναλυτικής Χημείας, η οποία μέχρι τότε διδασκόταν στα πλαίσια του μαθήματος και των Εργαστηρίων της Ανόργανης Χημείας. Την έδρα αυτή κατέλαβε το 1966 ως έκτακτος και από το 1969 ως τακτικός, ο Καθηγητής και Διευθυντής σήμερα του Εργαστηρίου Αναλυτικής Χημείας κ. Θεμιστοκλής Χατζηγιάννου.

Από το 1932 ως το 1982 τη δομή και τη λειτουργία του Παν/μίου την καθόριζε ο νόμος 5343/32, ενώ από το 1982 μέχρι σήμερα, ο νόμος 1268/82. Το Τμήμα Χημείας σήμερα έχει 80 μέλη ΔΕΠ, 26 μέλη ΕΔΤΠ, 60 μεταπτυχιακούς σπουδαστές και 1300 φοιτητές.

Αρχικά, το 1837 δηλαδή, τα μαθήματα και τα πειράματα Χημείας γίνονταν στο Βασιλικό Φαρμακείο, του οποίου Διευθυντής ήταν ο Λάντερερ. Στη συνέχεια και μέχρι το 1888 τα μαθήματα γίνονταν σε αίθουσα της Φιλοσοφικής Σχολής και τα πειράματα σ' ένα μικρό και ατελές Χημείο που είχε συγκροτηθεί σε υπόγειο του Πανεπιστημίου.

Ο Χρησιμοποιούμενος επιμελήθηκε την ανέγερση του Χημείου στην οδό Σόλωνος (σήμερα ονομάζεται Παλαιό Χημείο ή Μέγαρο Φυσικής) που άρχισε να λειτουργεί από το 1888. Στο κτίριο αυτό εγκαταστάθηκαν τα Εργαστήρια της Χημείας και Φυσικής και αργότερα του Φαρμακευτικού. Το κτίριο και τα Εργαστήρια καταστράφηκαν ολοκληρωτικά από πυρκαϊά του Αυγούστου του 1911 και ανοικοδομήθηκε το 1918. Το κτίριο αυτό φιλοξένησε τα Εργαστήρια του Χημικού Τμήματος μέχρι το 1965. Από το 1966 μέχρι το 1991 τα Εργαστήρια του Χημικού Τμήματος, εκτός από το Εργαστήριο Αναλυτικής Χημείας που έμεινε μέχρι το 1991 στο Παλαιό Χημείο στεγάστηκαν στο κτίριο του Νέου Χημείου, επί της οδού Ναυαρίνου, που κτίστηκε σε χώρο που ήταν παλαιότερα το Πανεπιστημιακό Γυμναστήριο.

Το 1990 πρώτα το Εργαστήριο της Ανόργανης Χημείας με επικεφαλής τους Καθηγητές κ. Κατάκη και κ. Πνευματικάκη, και αργότερα μέρος του Εργαστηρίου Βιομηχανικής Χημείας, τόλμησαν να μετακομίσουν στα νέα κτίρια της Πανεπιστημιούπολης που ακόμα δεν ήταν έτοιμα. Η παρουσία, κυρίως του Εργαστηρίου της Ανόργανης Χημείας στα υποκατασκευή κτίρια επιτάχυνε την περάτωση τους.

Το 1991 μετακόμισαν και τα άλλα Εργαστήρια του Τμήματος Χημείας σ' αυτούς εδώ τους χώρους που θα τους ζήλευαν πολλά Τμήματα Χημείας του Εξωτερικού. Προσπαθούμε να αξιοποιήσουμε όσο είναι δυνατό, με τα μέσα που διαθέτουμε τους χώρους αυτούς, μας λείπουν όμως βασικά όργανα, βασικός εξοπλισμός. Ο εξοπλισμός αυτός είναι απαραίτητος όχι μόνο για να εκπαιδεύσουμε τους φοιτητές μας καλύτερα αλλά, για να μπορέσουμε να ανταγωνισθούμε τους Ευρωπαίους συναδέλφους μας σε Κοινωνικά προγράμματα. Μ' αυτόν τον εξοπλισμό θα μπορέσουμε να βοηθήσουμε καλύτερα την Χημική μας Βιομηχανία που σ' αυτή στηρίζεται ένα μεγάλο μέρος της Εθνικής μας Οικονομίας. Θα πρέπει λοιπόν η Πολιτεία να επενδύσει στη Χημεία "την κορωνίδα των Επιστημών, τη θαυματουργή Χημεία" κατά τον Κωστή Παλαμά.

Σήμερα η σκέψη μου στρέφεται στους συναδέλφους που μας άφησαν πρόωρα και δεν πρόλαβαν να χαρούν τα νέα κτίρια. Την Αλίκη Πληβούρη επιμελήτρια της Βιομηχανικής Χημείας, την Ιφιγένεια Φωτάκη Καθηγήτρια της Οργανικής Χημείας και του Στέφανου Καρανίκα, Επίκουρου Καθηγητή της Οργανικής Χημείας.

Θεωρώ καθήκον μου να ευχαριστήσω:

- Την Πολιτεία για τις πιστώσεις που χορήγησε
- Τις Πρυτανικές αρχές για την αμέριστη βοήθεια τους
- Τον Καθηγητή κ. Σταθόπουλο, που σήμερα μας τιμά με την παρουσία του, πρώην Πρύτανη του Παν/μίου μας, γιατί πόνεσε και παρακολούθησε από πολύ κοντά το έργο
- Τον αντιπρύτανη κ. Φιλοκύπρου που με το πρακτικό μυαλό του έδωσε λύσεις σε ανυπέρβλητα γραφειοκρατικά προβλήματα. Οφείλω να ομολογήσω ότι χωρίς τις προσπάθειες του κ. Φιλοκύπρου θάμασταν ακόμα στο κτίριο της οδού Ναυαρίνου.
- Τον Διευθυντή κ. Α. Θεοφανόπουλο, τον Προϊστάμενο των έργων κ. Φ. Καραγιάννη και τους συνεργάτες τους της Τεχνικής Υπηρεσίας του Παν/μίου μας για την μακροχρόνια συμβολή τους στην προώθηση και ολοκλήρωση αυτού του σημαντικού έργου.
- Την Εταιρία "ΔΥΝΑΜΙΚΗ" που έφερε σε πέρας το εξαιρετικά δύσκολο αυτό έργο.

Τελειώνοντας θεωρώ καθήκον μου να ευχαριστήσω επίσης τους παλιούς Καθηγητές μας που μας τιμούν σήμερα με την παρουσία τους, τον κ. Γιαννακόπουλο, τον κ. Δηλάρη, τον κ. Φαβρικόπουλο και τον κ. Στελακάτο, για τις προσπάθειες που κατέβαλαν για τη διαμόρφωση αυτού του χώρου και για να μεταφερθούμε γρήγορα στα νέα κτίρια

Ευχαριστώ πολύ.